

”Me eletään niitä arvoja todeksi”

Miten lähetystyöntekijät tulkitsevat ja soveltavat Suomen Lähetysseuran arvoja eri kulttuureissa

Milma Kauppinen
Kandidaatintutkielma
Kulttuurien tutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Kesäkuu 2025

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimus

Milma Kauppinen

”Me eletään niitä arvoja todeksi” Miten lähetystyöntekijät tulkitsevat ja soveltavat Suomen Lähetysseuran arvoja eri kulttuureissa

Sivumäärät: tutkielman sivumäärä 25, liitteiden sivumäärä 1

Tutkielma käsittelee sitä, miten Suomen Lähetysseuran asiantuntijat tulkitsevat ja soveltavat Suomen Lähetysseuran vuosien 2023–2028 strategian arvoja työssään eri kulttuurisissa konteksteissa. Strategian arvot – lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja yhdessä tekeminen – muodostavat vakaumuksellisen työn eettisen perustan, mutta niiden käytännön toteutus vaatii kulttuurista herkkyyttä ja tilannesidonnaista harkintaa. Tutkimuksen lähtökohtana on ajatus siitä, että arvot eivät ole muuttumattomia, vaan ne muovautuvat vuorovaikutuksessa paikallisten olosuhteiden, kumppanien ja työn arjen kanssa.

Tutkimuksen aineistona toimii Suomen Lähetysseuran strategia vuosille 2023–2028 sekä neljän Lähetysseuran asiantuntijan haastattelut, ja niitä analysoidaan laadullisen, teoriaohjautuvan sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä on arvot ja kulttuuriosaaminen.

Tulosten perusteella arvot saavat erilaisia painotuksia ja merkityksiä riippuen kulttuurisesta kontekstista ja yhteistyön muodoista, mutta niille yhteistä on eettisyyden ja vuorovaikutteisuuden korostuminen. Lähimmäisenrakkaus ilmenee toisen kunnioittamisena, kuuntelemisena ja myötätuntoisena kohtaamisena. Oikeudenmukaisuus liittyy erityisesti tasa-arvon ja ihmisarvon puolustamiseen sekä eriarvoisuuden näkyväksi tekemiseen. Vastuullisuus näkyy haluna toimia läpinäkyvästi, tietoisesti ja kestäväällä tavalla, ottaen huomioon työn vaikutukset niin paikallisesti kuin globaalisti. Yhdessä tekeminen korostuu kumppanuuden rakentamisena, yhteisen vastuun kantamisena ja oppimisena eri näkökulmista.

Tutkimus tuo esiin, miten Lähetysseuran asiantuntijoiden työ saa muotonsa arvojen elävästä ja kontekstuaalisesta tulkinnasta. Arvot eivät ole valmiita vastauksia, vaan ne kutsuvat jatkuvaan reflektioon, vuoropuheluun ja eettiseen vastuuseen, joka rakentuu sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti muuttuvissa konteksteissa.

Avainsanat: arvot, lähetystyö, asiantuntijatyö, evankelis-luterilaisuus, kulttuuriosaaminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat	1
1.2	Kristillisen lähetystyön ja Suomen Lähetysseuran tausta	2
1.3	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	3
1.4	Tutkimuksen merkitys ja aikaisempi tutkimus	4
1.5	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	6
1.5.1	Arvot	6
1.5.2	Kulttuuriosaaminen	7
1.6	Tutkimusaineisto ja menetelmät	8
1.6.1	Aineiston tuottaminen – haastattelut	8
1.6.2	Suomen Lähetysseuran strategia 2023–2028	9
1.6.3	Sisällönanalyysi menetelmänä	9
1.7	Tutkimusetiikka ja tutkijan paikantuminen	10
2	Analyysi ja tulkinta	12
2.1	Lähimmäisenrakkaus	12
2.2	Oikeudenmukaisuus	14
2.2.1	Rakenteellinen yhdenvertaisuus	15
2.2.2	Ihmisoikeudet	16
2.3	Vastuullisuus	17
2.4	Yhdessä tekeminen	19
2.4.1	Dialogisuus	20
2.4.2	Kulttuurisensitiivisyys	21
3	Yhteenveto	23
3.1	Johtopäätökset	23
3.2	Tulevaisuus ja soveltaminen	24
	Lähteet	26
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat

Uskonto kulkee muodossa tai toisessa ihmisten mukana – se muovaa identiteettiä, arvoja ja maailmankuvaa sekä vaikuttaa siihen, miten ihminen hahmottaa ympäröivää todellisuutta. Kristilliset lähetystyöntekijät ovat ryhmä, jota uskonto liikuttaa paikasta toiseen ja joka myös kuljettaa uskonnollisia kulttuureja mukanaan. He eivät ainoastaan kannu mukanaan omaa uskoaan, vaan myös tulkitsevat ja sovittavat omia arvojaan erilaisiin kulttuurisiin konteksteihin. (Jalagin, Löytty ja Salakka 2010, 7–9.) Arvot saavat erityisiä merkityksiä lähetystyössä, jossa kohdataan toisia ihmisiä, rakennetaan yhteyksiä kulttuurien välillä ja pyritään edistämään kansainvälistä yhteistyötä.

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen arvojen merkitystä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon alaisen lähetysjärjestön, Suomen Lähetysseuran, lähetystyöntekijöiden työssä eri kulttuurisissa konteksteissa. Tutkin sitä, miten lähetystyöntekijät tulkitsevat ja soveltavat eri arvoja käytännön työssään, sekä sitä, miten arvojen ja strategisten tavoitteiden yhteensovittaminen, kulttuurinen sensitiivisyys ja kumppanuuteen perustuva työ näyttäytyvät asiantuntijoiden¹ kokemuksissa.

Lähestyn arvoja ja niiden merkityksiä Suomen Lähetysseuran vuosien 2023–2028 yleisstrategian ja strategiatyön avulla. Yleisstrategia määrittää Lähetysseuran neljä virallista arvoa, jotka muodostavat koko strategian perustan ja ohjaavat sekä järjestön yleisiä linjauksia, että yksittäisten työntekijöiden valintoja ja yhteistyösuhteita. Lähetysseuran viralliset arvot ovat lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja yhdessä tekeminen. (Strategia ja arvot.) Tutkimukseni linkittyy vahvasti Lähetysseuran virallisiin arvoihin, ja ne ovat tutkimuksen keskeinen tarkastelun kohde.

Aineistonani käytän Suomen Lähetysseuran strategian lisäksi neljää tekemääni Lähetysseuran asiantuntijan haastattelua. Keskistyn tutkielmassani erityisesti siihen, miten erilaiset arvot näyttäytyvät eri kulttuurien kohtaamisessa ja miten niitä sovitetaan yhteen Lähetysseuran

¹ Lähetystyöntekijät ovat seurakunnan kirkollisen järjestön kansainväliseen lähetystyöhön lähettämiä eri alojen ammattilaisia ja asiantuntijoita (Kysymyksiä lähetystyöstä). Haastattelemani lähetystyöntekijät edustavat eri alojen asiantuntijoita, mutta heidän ammatillisia taustojaan ei tutkielmassani eritellä tunnistettavuuden takia. Viittaan tutkielmassani jatkossa lähetystyöntekijöihin asiantuntijan nimikkeellä, sillä koen sen kuvaavan paremmin lähetystyöntekijöiden moniammatillisuutta.

strategian ja arvojen kanssa. Lähetysseuran strategia toimii tutkimustani läpileikkaavana tausta-aineistona ja viitekehystenä, jonka pohjalta haastatteluaineisto on muodostettu.

Tutkimukseni tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, miten arvot vaikuttavat asiantuntijoiden käytännön valintoihin ja yhteistyöhön eri kulttuurisissa konteksteissa. Tutkimukseni tuottaa uutta tietoa arvojen soveltamisesta ja merkityksestä asiantuntijatyössä erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa, erityisesti lähetys- ja järjestötyön viitekehyksessä. Se syventää ymmärrystä siitä, miten strategiset arvot näyttäytyvät käytännön työssä ja muotoutuvat vuorovaikutuksessa paikallisten toimijoiden ja kulttuuristen odotusten kanssa. Tutkimus vastaa tarpeeseen syventää ymmärrystä arvojen ilmenemisestä monikulttuurisessa asiantuntijatyössä ja tuo laadullista empiiristä aineistoa aiheesta, jota on tutkittu toistaiseksi vain vähän.

1.2 Kristillisen lähetystyön ja Suomen Lähetysseuran tausta

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon teologinen pohja rakentuu missionaarisuuden käsitteelle. Missionaarisuus tarkoittaa sitä, että kirkko ja sen jäsenet on kutsuttu jatkamaan Jeesus Kristuksen työtä ja edistämään Jumalan valtakunnan toteutumista. (Kansainvälinen lähetys ja diakonia.) Kirkon perustehtävään eli missioon kuuluu evankeliumin julistaminen, diakonia², osallisuuden edistäminen sekä oikeudenmukaisuuden ja rauhan rakentaminen maailmassa. Lähetystyö ja kansainvälinen avustustoiminta ovat oleellinen osa missionaarisuutta. (Kirkkohallitus 2023.)

Nykykontekstissa missionaarisuus ja lähetystyö toimivat kattoterminä kirkon kansainväliselle avustustoiminnalle. Lähetystyö on nykyaikana hyvin laajalti ymmärretty kirkkojen väliseksi yhteistyöksi (Kivinen 2020, 3.) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tekemän kansainvälisen lähetystyön keskiössä on paikallisten kirkkojen ja yhteisöjen omaehtoisuuden tukeminen, kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu, rauhan- ja sovinnontyö sekä ihmisoikeuksien puolustaminen (Kansainvälinen lähetys ja diakonia). Lähetystyö kytkeytyy nykyään siihen maailmanlaajuiseen verkostoon ja toimintakulttuuriin, joka liikuttaa eri globaaleja toimijoita kuten kehitysyhteistyöntekijöitä, kansainvälisiä liike- ja talouselämän ja politiikan toimijoita sekä kansalaisjärjestöjä (Jalagin, Löytty ja Salakka 2010, 9).

² Diakonia tarkoittaa kärsivien ihmisten aineellista ja henkistä auttamista (Vähäkangas 2008, 181). Kirkollinen diakonia pyrkii auttamaan ja tukemaan heikoimmassa asemassa olevia, ja niitä, jotka jäävät avun ulottumattomiin. (Diakonia).

Rajaan tutkimukseni tarkastelemaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä vuodesta 1868 eteenpäin tehtyä lähetystyötä, enkä käsittele tarkemmin muiden maiden tai kirkkojen lähetyskäytäntöjä tai lähetystyön historiallista kehitystä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tekemä lähetystyö alkoi käytännössä vuonna 1868, kun lähetystyön pioneeri Martti Rautanen (1845–1926) lähti tekemään lähetystyötä Lounais-Afrikkaan Ambomaalle, nykyiseen Namibiaan. Rautanen rakensi omalla toiminnallaan pohjan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyölle, ja vaikutti merkittävästi sen suuntautumiseen kohti vuorovaikutteista ja paikallista kulttuuria kunnioittavaa lähestymistapaa.³

Suomen evankelis-luterilaisen lähetystyön käynnistymisen aikoihin perustettiin myös Suomen ensimmäinen lähetystyöntekijöitä lähettävä lähetysjärjestö, Suomen Lähetysseura (Kansainvälinen lähetys ja diakonia). Lähetysseura on yhä tänä päivänä merkittävä toimija kirkon kansainvälisessä työssä, ja se on yksi kirkon yhdeksästä virallisesta kansainvälisen työn lähetysjärjestöstä. Lisäksi Lähetysseura on yksi Suomen suurimmista kehitysyhteistyötä tekevästä organisaatioista.

Lähetysseura tekee lähetystyötä, kehitysyhteistyötä, rauhan ja sovinnon työtä sekä humanitaarista työtä yli 24 maassa kansainvälisten yhteistyökumppanien⁴ kanssa (Strategia ja arvot). Suomen Lähetysseuran tekemä kansainvälinen lähetystyö on kokonaisvaltaista kirkon työtä, johon sisältyy oman vakaumuksen jakamista, diakoniaa ja kansainvälistä vaikuttamis- sekä avustustoimintaa (Strategia ja arvot). Lähetystyötä ei kohdenneta vain niihin ihmisiin, jotka ovat valmiita kääntymään tai tunnustamaan kristillisen uskon, vaan se kohdennetaan paikalliseen yhteisöön, jossa jokainen tekee omat päätöksensä vakaumuksensa suhteen (Lähetystyö).

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset kohdistuvat Suomen Lähetysseuran strategiaan ja virallisiin arvoihin, sekä siihen, miten Lähetysseuran asiantuntijat niitä tulkitsevat ja soveltavat työssään.

Tutkimukseni tavoitteena on jäsentää arvojen merkitystä asiantuntijatyössä eri kulttuurisissa konteksteissa, sekä tuoda esiin se, miten arvot toimivat työn ohjaajina ja miten ne muovautuvat käytännön työssä.

³ Ks. Kaartinen, Koivunen ja Shiweda 2019, 9–16.

⁴ Kansainvälisillä yhteistyökumppaneilla tarkoitetaan ulkomaisia paikallisia kumppanuuskirkkoja ja -järjestöjä, kirkkoliittoja sekä kristillisiä ja muita järjestöjä ja verkostoja (Kirkkohallitus 2023).

Tutkimusta lähestyn näiden kahden tutkimuskysymyksen avulla:

1. Miten Suomen Lähetysseuran asiantuntijat ymmärtävät ja tulkitsevat Suomen Lähetysseuran strategiaa ja arvoja?
2. Miten Suomen Lähetysseuran asiantuntijat soveltavat Suomen Lähetysseuran strategiaa ja arvoja käytännön työssä eri kulttuurisissa konteksteissa?

1.4 Tutkimuksen merkitys ja aikaisempi tutkimus

Arvojen ja lähetystyön suhdetta on tarkasteltu eri tieteenalojen – kuten teologian, uskontotieteen ja missiologian – näkökulmista, sekä kansainvälisesti että Suomessa. Aiempaa tutkimusta on kertynyt erityisesti kirkon roolista globaalissa kontekstissa, uskonnollisesta toimijuudesta sekä kirkollisista valtasuhteista. Esimerkiksi Auli Vähäkangas (2008) on tarkastellut kansainvälisen diakoniatyön ydinsisältöjä ja tuonut esiin, miten kirkollinen toiminta kytkeytyy globaaleihin valtasuhteisiin ja kulttuurisiin konteksteihin. Arvojen osalta tutkimus on keskittynyt muun muassa kirkolliseen päätöksentekoon ja strategiatyöhön. Suomalaisten lähetysjärjestöjen arvoja on käsitelty lähinnä organisaatiotasolla, ja asiantuntijoiden kokemuksia arvojen merkityksestä ja niiden käytännön soveltamisesta eri kulttuurisissa konteksteissa on tutkittu vain vähän. Tutkimukseni vastaa tähän vähäiselle huomiolle jääneeseen näkökulmaan tarkastelemalla, miten arvot näkyvät ja muovautuvat asiantuntijoiden työssä eri kulttuurisissa konteksteissa.

Lähetystyötä käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa on painotettu erityisesti kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen ja kontekstuaalisen teologian näkökulmia. Lähetystyötä käsittelevässä tutkimuksessa on korostunut erityisesti kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen ja kontekstin merkitys. Seija Jalagin, Olli Löytty ja Markku Salakka (2010) tarkastelevat toimittamassaan teoksessa *Kaikille kansoille – Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna* lähetystyötä kulttuurien välisen dialogin näkökulmasta. Myös uskonnollisen kentän monimuotoistuminen on tärkeä huomata lähetystyön kontekstissa. Teemu Pauha ja Tuomas Martikainen (2023) tarkastelevat tutkimusartikkelissaan kansainvälisten muuttoliikkeiden vaikutusta länsimaiden väestörakenteeseen sekä väestön monimuotoistumiseen liittyviä uskonnollisia ja kulttuurisia ilmiöitä. Nämä näkökulmat auttavat ymmärtämään lähetystyön monimuotoisia kulttuurisia ja uskonnollisia konteksteja.

Lähetystyötä tehdään moninaisissa ja muuttuvissa kulttuurisissa konteksteissa, mikä edellyttää asiantuntijoilta kulttuuriosaamista ja -sensitiivisyyttä. Inka Salo (2016) käsittelee

opinnäytetyössään seurakunnan työntekijöiden ja turvapaikanhakijoiden kohtaamisia, kun taas Niina Sagulin (2025) tuo opinnäytteessään esiin kulttuurisensitiivisen työtteen merkityksen monikulttuurisessa yhteistyössä. Näissä opinnäytteissä painottuu ymmärrys siitä, miten lähetystyö sijoittuu erilaisiin kulttuurisiin konteksteihin ja ympäristöihin.

Koska tutkimukseni kohdistuu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon alaiseen lähetysjärjestöön, siihen liittyvä aiempi tutkimus muodostaa tärkeän taustan. Jukka Kivinen (2020) on tehnyt tutkimusta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetysjärjestöistä ja niiden työstä systemaattisen teologian ja ekumeniikan tieteenaloilta käsin. Kivisen pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan sitä, miten Missio Dei -ajatus⁵ ilmenee lähetysjärjestöjen ja niiden yhteistyökirkkojen välisissä sopimuksissa. Kivisen pro gradu -tutkielma antaa kiinnostavan vertailukohteen omaan tutkimukseeni. Siinä missä Kivinen tutkii lähetysajattelua ja -työtä lähetysjärjestöjen tekemien teologisten sopimusten kautta, oma tutkimukseni keskittyy lähetysjärjestöjen strategioihin ja arvojen käytännön soveltamiseen asiantuntijoiden kokemusten ja kertomusten kautta. Vastaavanlaisesti Ida Ulrica Heikkilä (2020) on tarkastellut Missio Dei -ajatusta ja sen merkitystä Kirkon maailmanneuvoston lähetysasiakirjojen pohjalta.

Lähetystyötä ja arvoja on tarkasteltu aiemmassa tutkimuksessa monipuolisesti eri tieteenalojen kautta, mutta painopiste on usein ollut joko teologisissa linjauksissa tai organisaatiotasolla tapahtuvassa suunnittelussa. Erityisesti suomalaisessa tutkimuksessa ja Suomen kontekstissa yksilötasolla tapahtuvaa arvotyöskentelyä, asiantuntijoiden kokemuksia sekä arvojen käytännön merkitystä monikulttuurisessa työssä on käsitelty toistaiseksi vähän. Tämä tutkimus tuo tähän keskusteluun uuden näkökulman tarkastelemalla, miten lähetysjärjestön virallisissa arvoissa näkyvät periaatteet tulkitaan ja sovelletaan asiantuntijatyössä eri kulttuurisissa konteksteissa. Lähtökohtana on ajatus siitä, että arvot eivät ole vain strategisia linjauksia, vaan ne rakentuvat ja saavat merkityksensä arjen käytännöissä ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

⁵ Missio Dei on latinankielinen teologinen käsite, joka voidaan kääntää tarkoittamaan Jumalan lähetystä (Arthur 2013; Heikkilä 2018, 78). Missio Dei -ajatus viittaa kristilliseen käsitykseen siitä, että lähetys on Jumalan omaa toimintaa maailmassa, johon kirkko osallistuu. Kirkon lähetys nähdään osana Jumalan kokonaisvaltaista toimintaa ja kirkon olemusta. (Kivinen 2020, 2.)

1.5 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu kahden keskeisen käsitteen, arvojen ja kulttuuriosaamisen, varaan. Näiden käsitteiden avulla on mahdollista tarkastella, miten Suomen Lähetysseuran asiantuntijat ymmärtävät oman työnsä periaatteita ja miten he soveltavat arvoja eri kulttuurisissa konteksteissa. Käsitteet tarjoavat näkökulmia siihen, millaisia merkityksiä asiantuntijat liittävät arvoihin, miten ne näyttäytyvät käytännössä ja millaisia vuorovaikutustaitoja ja reflektiokykyä monikulttuurisessa työssä tarvitaan. Ne auttavat jäsentämään arvojen ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutusta sekä arvojen kontekstisidonnaisuutta.

1.5.1 Arvot

Hyödynnän tutkimuksessani suomalaisen yhteiskuntatieteellisen arvotutkimuksen kehittäjän Pertti Suhosen kehittämää arvojen määritelmää. Suhosen mukaan arvot ovat ihmisten ajattelussa ja yhteiskunnan kulttuurissa vallitsevia käsityksiä yksilöiden, yhteiskunnan ja ihmiskunnan keskeisistä päämääristä. Ne ovat käsityksiä hyvästä elämästä, hyvästä yhteiskunnasta ja hyvästä maailmasta. (Suhonen 1988, 31.)

Yksittäiset arvot muodostavat erilaisin perustein keskenään kokonaisuuksia, joita kutsutaan arvojärjestelmiksi. Yksinkertaisimmillaan ne ovat yksilön maailmankatsomukseen tai yhteisön kulttuuriin sisältyvien arvojen luetteloita. (Mt. 22.) Tutkimuksessani arvot ymmärretään sekä yksilön että yhteisön toimintaa ohjaavina periaatteina. Tarkastelen Suomen Lähetysseuran strategiassa määritettyjä arvoja yhtenä arvojärjestelmänä, jonka rinnalla asiantuntijoiden toimintaa suuntaavat myös heidän omat arvonsa ja paikallisten kulttuurien arvokäsitykset.

Suhosen kehittämän arvojen määritelmän lisäksi hyödynnän tutkimuksessa Anne Birgitta Pessin, Ville Pitkäsen, Jussi Westisen sekä Henrietta Grönlundin kehittämää arvojen määritelmää, jonka mukaan arvot ovat verrattain pysyviä, tavoiteltavia päämääriä, jotka ohjaavat yksilöiden tai ryhmien toimintaa. Arvot ilmaisevat, mitä yksilöt sekä yhteisöt pyrkivät tavoittelemaan. Arvoja on pidetty tapana hahmottaa yksilön identiteetin syvimpiä tasoja. Joskus puhutaan arvoidentiteeteistä, kun ihminen samaistuu tiettyihin arvoihin ja kokee niiden kautta, millainen hän on. (Pessi ym. 2018, 7.)

Hyödynnän tutkimuksessani näitä määritelmiä, koska ne tarjoavat monipuolisen ja kulttuurisesti jäsenneyn tavan ymmärtää arvoja yksilöllisinä ja yhteisöllisinä toimintaa ohjaavina tekijöinä. Ne auttavat tarkastelemaan, miten arvot ohjaavat asiantuntijoiden toimintaa ja miten nämä arvot suhteutuvat sekä organisaation strategiaan että paikallisiin kulttuurisiin olosuhteisiin.

1.5.2 Kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaamisen käsite tarkoittaa kaikista erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien ihmisten kunnioittamista, sekä syrjimättömän ilmapiirin rakentamista ja vaalimista yhteiskunnassa. Kulttuuriosaaminen on aina riippuvainen vuorovaikutustilanteesta: kulttuurisesti osaava ihminen pyrkii luomaan tilan, jossa eri taustasta tuleva ihminen voi kokea olonsa hyväksytyksi, ilmaista itseään vapaasti ja toteuttaa sitä kulttuuria, jonka hän on omaksunut itselleen. (Salo 2016, 17; Sagulin 2025, 17.)

Kulttuuriosaamisen keskeinen osa-alue on kulttuurisensitiivisyys. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa ihmisten kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa, sanallista ja sanatonta kohtaamista niin, että kaikilla osapuolilla on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja sen kanssa hyväksytyksi ja kuulluksi tulemiseen (THL 2024). Käytännössä kulttuurisensitiivinen kohtaaminen on halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää ja kuunnella eri taustoista tulevia ihmisiä.

Kulttuuriosaamiseen sisältyy myös kulttuurisen kontekstin ymmärtäminen. Kulttuurinen konteksti viittaa siihen yhteiskunnalliseen, historiallis-kulttuuriseen, maantieteelliseen ja arvopohjaiseen ympäristöön, jossa toiminta tapahtuu. Tässä tutkimuksessa määrittelen kulttuurisen kontekstin tarkoittamaan niitä paikallisia olosuhteita, joissa Suomen Lähetysseuran asiantuntijat työskentelevät eri maissa ja yhteisöissä. Kulttuurinen konteksti vaikuttaa keskeisesti siihen, miten arvoja ymmärretään, tulkitaan ja sovelletaan käytännön työssä. Kulttuurit eroavat toisistaan, koska ne ovat kehittyneet ja muovautuneet erilaisissa ympäristöissä ja yhteiskunnallisissa oloissa, ja niillä on omat merkitys- ja ajattelujärjestelmänsä. Nämä erot näkyvät paitsi ulkoisissa asioissa, kuten pukeutumisessa ja tavoissa, myös ajattelutavoissa ja arvoissa. (Matsumoto 2007.)

Kulttuuriosaaminen, mukaan lukien kulttuurisensitiivisyys ja kulttuurisen kontekstin ymmärtäminen, korostuu lähetystyössä. Tutkimuksessani nämä käsitteet tarjoavat näkökulmia siihen, miten Suomen Lähetysseuran asiantuntijat voivat toimia arvopohjaisesti moninaisissa

kulttuurisissa ympäristöissä. Ne auttavat jäsentämään, millaista osaamista ja vuorovaikutustaitoja arvojen käytännön toteuttaminen vaatii erilaisissa kumppanuussuhteissa.

1.6 Tutkimusaineisto ja menetelmät

1.6.1 Aineiston tuottaminen – haastattelut

Tutkimuksen primaariaineistona toimii haastattelut Suomen Lähetysseuran asiantuntijoiden kanssa sekä Suomen Lähetysseuran strategia vuosille 2023–2028. Muodostin haastattelukysymykset strategian pohjalta, ja haastattelun aikana käydyt keskustelut pyörivät sen ympärillä. Strategia liittyy olennaisesti tutkimukseeni, ja on siten myös tärkeä osa aineistoani.

Haastatteluja toteutin neljä kappaletta. Haastateltavat asiantuntijat valitsin satunnaisotannalla Suomen Lähetysseuran kansainvälisen työn työntekijähakemistosta. Kaikki haastattelemani asiantuntijat työskentelivät Suomen Lähetysseuran piirissä, ja heistä jokaisella oli työkokemusta kansainvälisen työn tai lähetystyön parista. Satunnaisotannassa pyrin huomioimaan asiantuntijoiden erilaiset työhistoriat ja -tehtävät kansainvälisen työn parissa, jotta aineistosta muodostuisi mahdollisimman monipuolinen. Näin pienellä aineistolla ei voida tehdä yleistyksiä tutkimustuloksiin liittyen, mutta koin erilaisten taustojen huomioimisen rikastuttavan aineiston näkökulmia ja analyysia. Tutkimustuloksissa haastateltavien asiantuntijoiden työhistoriat tai -tehtävät eivät ole keskeisiä analyysin kannalta, eikä niitä voida julkaista, mutta ne auttoivat aineistoa analysoidessa jäsentämään sitä, miten yksilöt asennoituvat työhönsä, arvoihin ja erilaisiin työympäristöihin ja kulttuuriin konteksteihin. Analyysiosioon olen anonymisoinut haastattelut ja haastateltavat asiantuntijat satunnaisesti nimikkeillä H1, H2, H3 JA H4.

Haastattelut toteutin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa kysymyksiä ei välttämättä muotoilla tarkasti etukäteen tai esitetä aina täysin samassa muodossa, mikä antaa sekä tutkijalle että haastateltavalle vapauden määritellä keskustelun suuntaa ja syventyä esille nouseviin teemoihin joustavasti. (Hyvärinen, Suoninen ja Vuori 2021.) Haastatteluissa annoin haastateltavien asiantuntijoiden kertoa omista näkemyksistään ja kokemuksistaan vapaasti, ja puolistrukturoidun rakenteen ansiosta sain sovellettua kysymyspohjaa jokaiseen haastattelutilanteeseen sopivaksi.

Ennalta laatimani haastattelukysymykset käsitteivät Lähetyseuran strategian ja arvojen merkitystä asiantuntijoiden työssä yleisellä tasolla sekä käytännön soveltamisen näkökulmasta. Haastattelukysymykset liittyivät muun muassa siihen, miten asiantuntijat tulkitsevat Lähetyseuran strategiaa ja arvoja, ja miten ne näkyvät heidän työssään. Suurin osa keskustelusta pyöri Lähetyseuran virallisten arvojen – lähimmäisenrakkauden, oikeudenmukaisuuden, vastuullisuuden ja yhdessä tekemisen – ympärillä. Valitsin haastattelut primaariaineistoksi, sillä minua kiinnostaa juuri yksilöiden omat kokemukset ja tulkinnat.

1.6.2 Suomen Lähetyseuran strategia 2023–2028

Tutkimuksen aineistona toimii myös Suomen Lähetyseuran virallinen strategia vuosille 2023–2028. Strategia on julkinen dokumentti, joka linjaa Lähetyseuran toimintaperiaatteet, työn tavoitteet, arvot sekä kehityssuunnan tuleville vuosille. Strategia ohjaa Suomen Lähetyseuran työtä sekä kotimaassa että kansainvälisesti. (Suomen Lähetyseura n.d.)

Suomen Lähetyseura on sitoutunut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon viralliseen Ovet auki -strategiaan, jonka ytimessä ovat kristilliset perusarvot usko, toivo ja rakkaus (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2020). Lähetyseuran oma strategia on rakennettu tämän strategian pohjalta, ja siinä painottuu erityisesti arvojen merkitys Lähetyseuran työn perustana ja suunnannäyttäjänä. Arvot eivät ole vain periaatteita, vaan niitä tulkitaan ja sovelletaan käytännön tasolla erilaisissa kulttuurisissa ympäristöissä, mikä tekee niistä keskeisen tarkastelukohteen tässä tutkimuksessa.

Strategian määrittämät arvot eli lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja yhdessä tekeminen muodostavat tutkielman analyysilukujen rakenteen. Näiden arvojen kautta tarkastelen, miten Suomen Lähetyseuran asiantuntijat tulkitsevat ja soveltavat arvoja omassa työssään eri kulttuurisissa konteksteissa. Strategia tarjoaa näin myös teoreettisen kehyksen arvojen merkityksen analysoimiselle käytännön työssä ja yksilöllisissä kokemuksissa.

1.6.3 Sisällönanalyysi menetelmänä

Hyödynnän aineiston analyysissa teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jonka valitsin tutkimukseeni sopivammaksi lähestymistavaksi ottaen huomioon tiedonintressini. Teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisällönanalyysin väliin. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa aineiston analyysi etenee aineiston ehdoilla, mutta sitä ohjaavat myös ennalta määritetyt teoreettiset käsitteet ja aiempi ymmärrys

tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 117.) Tämä lähestymistapa mahdollistaa sen, että aineistosta esiin nousevat ilmiöt ja merkitykset tulevat näkyviin omassa kontekstissaan, mutta samalla niitä tarkastellaan tutkimuksen viitekehyksen kautta.

Tutkimuksessani keskeisiä käsitteitä ovat arvot ja kulttuuriosaaminen. Arvojen analyysissa olen hyödyntänyt Suomen Lähetysseuran strategiaa vuosille 2023–2028. Strategiassa määritellyt neljä virallista arvoa – lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja yhdessä tekeminen – toimivat aineistossa tunnistettavien arvojen implementaatioina ja jäsentävät analyysilukujen rakennetta. Strategian arvot muodostavat osan tutkimukseni teoreettista kehystä ja mahdollistavat vuoropuhelun aineiston ja teorian välillä.

Aineiston analyysissa etenin vaiheittain. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa tarkastelin jokaista haastattelua kokonaisuutena ja tunnistin niissä toistuvia teemoja, arvoihin liittyviä ilmauksia sekä näkökulmia eri kulttuurisiin konteksteihin. Tämän jälkeen vertailin haastatteluja keskenään ja ryhmittelin aineistosta nousseita havaintoja strategian arvojen mukaan.

Tutkimukseni analyysi on luonteeltaan kokonaisvaltainen: se tarkastelee arvojen ilmenemistä osana laajempaa asiantuntijuutta ja työtä moninaisissa konteksteissa. Teoreettiset käsitteet toimivat välineinä havaintojen tekemiseen ja jäsentämiseen, mutta ne eivät sulje pois aineistosta esiin nousevia uusia näkökulmia. Teorian ja aineiston välinen vuoropuhelu muodostaa analyysin ytimen.

1.7 Tutkimusetiikka ja tutkijan paikantuminen

Tutkimuksen eettinen pohdinta keskittyy erityisesti haastattelutilanteeseen, tutkimusaiheen luonteeseen sekä tutkijan positioon. Haastattelutilanne on aina vuorovaikutusta haastateltavan ja haastattelijan välillä, johon vaikuttaa molempien taustat ja asemat.

Informanttini työskentelevät Suomen evankelis-luterilaisen kirkon alaisessa järjestössä, ja tutkimus käsittelee osittain heidän henkilökohtaista vakaumustaan. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 määrittää yksityishenkilöiden maailmankatsomuksen sekä uskonnollisen ja filosofisen vakaumuksen arkaluontoisiksi henkilötiedoiksi. Näitä tietoja käsitellessä pyrin toimimaan tutkijan ja haastattelijana mahdollisimman sensitiivisesti.

Tutkijana aineistoa tuottaessa ja käsitellessä on ollut erityisen tärkeää huolehtia tietosuojasta ja luottamuksellisuudesta. Tutkijan asemassa keskeistä on luottamus. Informanttien on pystyttävä koko tutkimuksen ajan luottamaan siihen, että heidän anonymiteettinsa säilyy, ja

heille kerrotaan rehellisesti tutkimuksen tarkoituksesta ja mahdollisista vaikutuksista. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006.) Toin informanteille tutkimuksen kaikissa vaiheissa esiin sen, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja siitä saa vetäytyä pois missä vaiheessa vaan, sekä informoin heitä tutkimuksen etenemisestä.

Informanttien henkilöllisyyttä ei ole mahdollista selvittää tutkielmaani lukemalla, sillä teksti ei sisällä mitään tunnistetietoja. Olen häivyttänyt tutkielmassa haastatteluissa esille tulleet henkilökohtaiset kokemukset niin, ettei niitä ole mahdollista yhdistää tiettyyn ihmiseen. Olen tutkielmassa nimennyt haastattelut ja haastateltavat nimikkeillä H1, H2, H3 JA H4.

Numerojärjestys on satunnainen, eikä vastaa haastattelujen toteuttamisen järjestystä.

Tutkijan positio vaikuttaa siihen, millaista aineistoa tuotetaan ja mistä lähtökohdista sitä tulkitaan (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006). Lähestyn tutkimusta evankelis-luterilaisen kirkon jäsenenä, mikä vaikuttaa osaltaan tutkimusasetelmaan. Tämä heijastuu esimerkiksi siihen, miten ymmärrän organisaation toimintaa ja sanastoa, joita asiantuntijat työssään käyttävät. Oma tutkijapositioni voi helpottaa aineiston tulkintaa, mutta tutkijana minun on oltava tietoinen omasta asemastani ja pyrittävä suhtautumaan aineistoon mahdollisimman avoimesti ja refleksiivisesti. Vaikka tutkimuksessa täydellinen objektiivisuus ei ole mahdollista, pyrin tietoisesti tunnistamaan omat asenteeni ja ennakkokäsitykseni, jotta ne eivät ohjaisi tutkimuksen kulkua liikaa.

2 Analyysi ja tulkinta

Aineistosta nousseet havainnot jäsenyivät analyysiluvuissa Suomen Lähetysseuran strategian 2023–2028 neljän virallisen arvon – lähimmäisenrakkauden, oikeudenmukaisuuden, vastuullisuuden ja yhdessä tekemisen – mukaan. Käsittelen analyysiluvuissa kunkin arvon ilmenemistä asiantuntijoiden kokemuksissa ja näkemyksissä, ja keskityn erityisesti siihen, miten asiantuntijat tulkitsevat ja soveltavat arvoja käytännön työssään eri kulttuurisissa konteksteissa. Olen liittänyt jokaisen luvun alkuun katkelman kyseisen arvon strategisesta kuvauksesta. Vaikka strategian arvot ohjaavat analyysin rakennetta, pyrin huomioimaan myös aineistosta esiin nousseet, arvoja täydentävät tai haastavat näkökulmat. Analyysin tavoitteena on hahmottaa, millaisia merkityksiä arvot saavat yksilöiden kokemuksissa ja miten ne ohjaavat työtä monimuotoisissa toimintaympäristöissä.

2.1 Lähimmäisenrakkaus

Lähimmäisenrakkaus – Sitoudumme Jeesuksen opetukseen ja esimerkkiin lähimmäisenrakkaudesta. Kristillinen lähimmäisenrakkaus on radikaalia: se ulottuu jokaiseen ihmiseen ja koko luomakuntaan ja kutsuu meitä rakastamaan silloinkin, kun se on vaikeaa. Tässä tehtävässä vahvistumme toinen toisiamme tukien. (Suomen Lähetysseura n.d.)

Lähimmäisenrakkaus on yksi Suomen Lähetysseuran keskeisistä arvoista ja toimii suunnannäyttäjänä järjestön toiminnalle sekä kansainvälisessä että kotimaisessa työssä. Haastatteluissa lähimmäisenrakkaus näyttäytyi moniulotteisena ja syvällisenä arvona, joka ohjaa asiantuntijoiden päätöksentekoa, kohtaamisia ja lähetystyön kokonaisvaltaista lähestymistapaa. H2 mainitsee lähimmäisenrakkauden olevan toimintaa ohjaava voima, joka muistuttaa ihmisiä siitä, ettei rakkaus ole vain tunne, vaan tekoja, jotka näkyvät jokapäiväisessä elämässä ja työssä.

Asiantuntijat kuvaavat lähimmäisenrakkautta eettisenä ja käytännönläheisenä arvona, joka haastaa jatkuvasti tarkastelemaan omaa asemaa ja roolia suhteessa muihin. H1 kuvaa tulkitsevansa lähimmäisenrakkautta ennen kaikkea ”tapana mennä ihmisen luokse,” ja olevan siten jotain, mikä ohjaa lähetystyön koko olemusta. H3 näkee lähimmäisenrakkauden ennen kaikkea kulttuurienvälisenä kohtaamisena, jossa keskeistä on kunnioitus, kuunteleminen ja paikallisen kontekstin ymmärtäminen: “Lähimmäisenrakkaus ei ole sitä, että tuodaan lännen arvot ja uskomukset tänne, vaan päinvastoin [...] meidän on kuunneltava, ymmärrettävä ja arvostettava paikallisia, sillä heidän tarpeensa ja kulttuurinsa on tärkeitä.” Myös H4 korostaa

tätä näkökulmaa, ja laajentaa samalla näkökulmaa lähimmäisyydestä: ”Lähimmäinen ei oo vaan se, joka on mulle perhettä tai tuttu. Se on jokainen, joka tarvitsee mun apua, ja myös ne, joiden kulttuuri ja uskonto eroaa mun uskosta.” Hänen tulkintansa mukaan lähimmäisenrakkaus ylittää kulttuuriset rajat ja muistuttaa siitä, ettei rakkaus ole riippuvainen yhteisestä kielestä tai kulttuurista, vaan se voi ilmetä inhimillisinä tekoina ja läsnäolona.

Työskentely monikulttuurisissa konteksteissa tarkoittaa usein sitä, että asiantuntijan oma arvopohja ja tulkinnat ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toisenlaisten arvojen ja näkemysten kanssa. Tällaisissa tilanteissa lähimmäisenrakkaus saa uudenlaisen ulottuvuuden. Sen sijaan, että lähimmäisenrakkaus olisi valmiiksi määritelty toiminnan malli, se muotoutuu suhteessa paikallisiin olosuhteisiin, ihmisiin ja tarpeisiin. H4 kuvaa, miten hän soveltaa lähimmäisenrakkauden arvoa erityisesti silloin, kun vuorovaikutus on haastavaa tai ymmärrys ei synny helposti. Hänen mukaansa lähimmäisenrakkaus ei tarkoita pelkästään aktiivista auttamista, vaan myös kykyä pysähtyä, kuunnella ja tulkita tilanteita uudelleen: ”Joskus rakkaus tarkoittaa pysähtymistä ja kuuntelemista, vaikka olisi kiire tai vaikka ei heti ymmärtäisi, mitä toinen oikeasti tarvitsee. Se ei oo aina helppoa, mutta juuri silloin sillä on eniten merkitystä.”

Vaikka lähimmäisenrakkaus toimii asiantuntijoille työn keskeisenä ohjenuorana, sen käytännön toteuttaminen ei ole aina ongelmaton. Haastatteluissa nousi esiin tilanteita, joissa Lähetysseuran ja asiantuntijoiden omien arvojen ja paikallisen kulttuurin odotusten välille on syntynyt konflikteja tai ristiriitoja. Näissä tilanteissa lähimmäisenrakkauden arvo ei enää ole yksiselitteinen toimintamalli, vaan se vaatii jatkuvaa tulkintaa ja soveltamista kunkin tilanteen mukaan.

H4 kertoo tukeutuvansa konflikti- ja ristiriitatilanteissa Uuden testamentin Vuorisaarnaan⁶ (Raamattu 1992, Matt. 5–7): ”Mutta minä sanon teille: rakastakaa vihollisianne ja rukoilkaa niiden puolesta, jotka teitä vainoavat [...]” Tämä raamatunkohta konkretisoi hänen tulkintaansa lähimmäisenrakkaudesta ja sen soveltamisesta konflikti- ja ristiriitatilanteissa. H4 kertoo miten hänen työssään lähimmäisenrakkaus ei rajoitu pelkästään auttamiseen, vaan se on ennen kaikkea dialogia ja yhteyden rakentamista eri osapuolten välillä. Tässä kontekstissa rakkaus ei ole yksisuuntaista, vaan se tuo yhteen vastakkaisia osapuolia, avaten

⁶ Uuden testamentin Matteuksen evankeliumissa Vuorisaarna (Raamattu 1992, Matt. 5-7.) on Jeesuksen pitämistä opetuspuheista tunnetuin ja eettisistä puheenvuoroista merkittävin. Vuorisaarnassa Jeesus vaatii seuraajiltaan ehdotonta Jumalan tahdon noudattamista ja täydellistä lähimmäisenrakkautta. (Kirkon sanasto.)

mahdollisuuksia sovintoon ja anteeksiantoon. H4 kuvaa: “Vaikka työskentelen alueilla, joissa on jatkuvasti konflikteja, rakkaus ei oo pelkkää avustamista. Se on rakastamista silloinkin, kun se tuntuu kaikkein vaikeimmalta ja se on myös siinä, että rakennetaan siltoja, ei muureja.” H4:n tulkinta lähimmäisenrakkauden arvosta tuo vahvasti esiin sen, miten Lähetysseuran strategian ajatus rakkaudesta vaikeissa tilanteissa saa konkreettisen ulottuvuuden käytännön työssä. H4 soveltaa lähimmäisenrakkauden arvoa ennen kaikkea vuorovaikutuksellisenä toimintana, jossa keskeistä on yhdessä tekeminen ja pyrkimys sovintoon myös haastavissa olosuhteissa.

Lähimmäisenrakkaus on yhteisöllinen ja kulttuurinen periaate, joka muotoutuu kunkin kontekstin mukaan. Asiantuntijoiden työssä se ilmenee valmiutena kohdata erilaisia kulttuureja ja ihmisiä, sekä haluna ymmärtää heidän tarpeitaan ja arvojaan. Tämä ei tarkoita pelkästään avun antamista, vaan myös kykyä nähdä toiset ihmiset ja heidän elämänsä kunnioittavasti ja ymmärtäväisesti. Lähimmäisenrakkaus on arvo, jonka avulla voidaan rakentaa siltoja ja edistää rauhaa monenlaisissa kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa ympäristöissä.

2.2 Oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuus – Tuemme ihmisoikeuksien ja ihmisarvoisen elämän toteutumista kaikille ja kaikkialla. Tuomme esille köyhyyden ja eriarvoisuuden juurisyyt ja vaikutamme niihin. (Suomen Lähetysseura n.d.)

Oikeudenmukaisuus hahmottuu Suomen Lähetysseuran asiantuntijoiden työssä perustavanlaatuisena arvona, joka ohjaa toiminnan tavoitteita ja painotuksia eri kulttuurisissa konteksteissa. Lähetysseuran strategiassa oikeudenmukaisuus kytkeytyy vahvasti ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, suojeluun ja edistämiseen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten osalta. Oikeudenmukaisuus toimii työn periaatteellisena perustana, joka haastaa tunnistamaan eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita ja toimimaan niitä vastaan. (Suomen Lähetysseura n.d.)

Haastatteluissa oikeudenmukaisuuden arvo näyttäytyy erityisesti rakenteellisena tavoitteena, jonka edistäminen nähdään sekä oikeudenmukaisuuden toteutumisena että kristilliseen arvopohjaan kiinnittyvänä velvoitteena. H2 kuvailee, miten ihmisoikeuksien puolustaminen ja heikoimmassa asemassa olevien tukeminen ovat konkreettisia tapoja elää yhdenvertaisuuden arvoa todeksi. Arvo ei näin ollen rajoitu yksilötason kohtaamisiin, vaan suuntaa katseen yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja globaaliin vastuuseen. Samansuuntaisesti H1 korostaa

oikeudenmukaisuutta tapana tuoda Jumalan valtakunta⁷ todeksi maailmassa – ei vain yksilöiden pelastuksena, vaan myös sosiaalisena ja rakenteellisena muutoksena. Hänen tulkintansa mukaan Jumalan valtakunta ei näyttäyty pelkästään hengellisenä todellisuutena, vaan se tarkoittaa myös konkreettista pyrkimystä kohti yhteiskuntaa, jossa toteutuvat oikeudenmukaisuus, rauha ja yhdenvertaisuus: ”Jumalan valtakunnan todellisuus näkyy siinä, miten kohdellaan niitä, joilla ei oo ääntä [...]” Hänen mukaansa oikeudenmukaisuuden puuttumisen taustalla voivat olla niin asenteet kuin syvemmät yhteiskunnalliset rakenteetkin. Tämä näkökulma kytkee hengellisen ja yhteiskunnallisen ulottuvuuden toisiinsa ja avaa näköalan siihen, miten oikeudenmukaisuutta ei ymmärretä vain yksilöiden välisenä velvoitteena, vaan myös osana laajempaa pyrkimystä muuttaa epäoikeudenmukaisuutta ylläpitäviä rakenteita.

2.2.1 Rakenteellinen yhdenvertaisuus

Haastatteluissa yhteiskunnallisten rakenteiden tarkastelu nousee esiin erityisesti tilanteissa, joissa asiantuntijat pohtivat eriarvoisuuden syitä ja oikeudenmukaisuuden toteutumisen esteitä. H1 ja H2 kertovat, ettei oikeudenmukaisuuden edistäminen ole ainoastaan yksittäisistä teoista tai hyvántahtoisuudesta riippuvaa, vaan se edellyttää tietoista reflektiota ja valmiutta puuttua epäoikeudenmukaisuutta ylläpitäviin järjestelmiin. Tämä voi tarkoittaa epäoikeudenmukaisuutta ylläpitävien rakenteiden kriittistä tarkastelua paitsi laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, myös oman työn ja toimintaympäristön sisällä.

H1 korostaa tarvetta tunnistaa ja pohtia kriittisesti sitä, miten oma työ linkittyy laajempiin valtarakenteisiin ja millaisia tiedostamattomia oletuksia omaan toimintaan voi sisältyä. Tämä heijastaa strategian periaatetta, jonka mukaan oikeudenmukaisuus edellyttää rakenteellisten epäkohtien tunnistamista ja purkamista. Vastaavanlaisesti H2 painottaa etenkin kolonialististen ajatusmallien ja asetelmien kriittistä tarkastelua ja esiin tuomista. Hän mainitsee reflektoivansa jatkuvasti työssään sitä, kenen näkökulmasta toimitaan, kenen etua ajetaan ja kenen ääni jää helposti syrjään. H2 ja H3 kertovat soveltavansa Lähetysseuran strategiaa etsimällä aktiivisesti tapoja tuoda esiin eriarvoisuuden juurisyyt ja avaamalla keskustelua rakenteellisista epäkohdista yhteistyökumppanien kanssa.

⁷ Jumalan valtakunta on kristillisen teologian keskeinen käsite, joka viittaa Jumalan hallintavallan toteutumiseen tulevaisuudessa inhimillisten valtakuntien vastakohtana (Jumalan valtakunta).

Näitä pohdintoja syventää H2:n esille nostama tavoite purkaa niin sanottu rakenteellisen valkoisen pelastajan kompleksi.⁸ Hänen mukaansa oikeudenmukaisuuden arvo ei voi toteutua, jos työ perustuu ”ylhäältä alaspäin” suuntautuvaan auttamisen malliin, jossa ulkopuolinen tuo mukanaan omat ratkaisunsa. Sen sijaan työn tulee perustua tasavertaiseen kumppanuuteen ja paikallisten yhteisöjen potentiaalinn tunnistamiseen ja vahvistamiseen:

Me lähestytään niitä toimintaympäristöjä missä me ollaan niin tasa-arvon näkökulmasta, ja aidosti välitetään niistä ihmisistä kenen kanssa me tehdään töitä [...] Pitäs purkaa sellanen kolonisaation ja valkoisen pelastajuuden ote ja pitäs nähä se potentiaali, mitä paikallisissa yhteisöissä on ja vahvistaa sitä, eikä tuoda ite sinne uusia malleja ja ratkaisuja ylhäältäpäin. (H2)

Tietoisuus omasta asemasta ja sen vaikutuksista työhön on olennainen osa oikeudenmukaisuuden arvon soveltamista työssä eri kulttuurisissa konteksteissa.

Asiantuntijoiden mukaan olennaista on sekä vastustaa epäoikeudenmukaisia rakenteita että tarkastella kriittisesti oman työn mahdollista osuutta niiden ylläpitämisessä. Työn tavoitteena ei ole ainoastaan epäoikeudenmukaisuuden lievittäminen, vaan aktiivinen yhteistyötoiminta yhteistyökumppaneiden kanssa – heidän omista lähtökohdistaan ja näkökulmastaan käsin (Ks. Kivinen 2020, 43). Tämä tulkinta on linjassa Suomen Lähetysseuran strategian kanssa, jossa korostetaan oikeudenmukaisuuden lisäksi kumppanuuteen perustuvaa toimintatapaa ja eriarvoisuuden juurisyyihin vaikuttamista.

2.2.2 Ihmisoikeudet

Suomen Lähetysseuran strategiassa korostetaan ihmisoikeuksien edistämistä osana oikeudenmukaisuuden toteutumista. Haastatteluissa ihmisoikeudet näyttäytyvät sekä työn eettisenä perustana että työtä läpileikkaavana perustana, joka ohjaa käytännön valintoja ja toimintatapoja eri kulttuurisissa konteksteissa. H2 tiivistää ihmisoikeuksien merkitystä: ”Se työn punanen lanka on ihmisoikeudet. [...] kaikkeen työhön mitä me tehdään niin liittyy tosi voimakkaasti ihmisoikeudet. [...] mikä tahansa teema siellä onkaan minkä parissa tehdään töitä niin sit ne siellä kyllä on.”

Erityisesti työ vähemmistöjen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kanssa tekee ihmisoikeuksien merkityksen näkyväksi. Asiantuntijoiden työ kytkeytyy usein tilanteisiin,

⁸ H2 viittaa tässä yhteydessä valkoisen pelastajan kompleksilla (eng. *white savior complex*) stereotyyppiseen ilmiöön, jossa länsimaalainen asettuu auttajan rooliin köyhemmissä maissa tavalla, joka ylläpitää epätasa-arvoa ja paikallisten apuriippuvuutta. Ilmiössä auttajan voi olla vaikeaa havaita oman työnsä ongelmallisuutta, sillä työ antaa itselle mielihyvää. (Kaskinen 2020.)

joissa ihmisoikeudet ovat uhattuna tai joissa haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien asemaa pyritään vahvistamaan. Oikeudenmukaisuuden arvo näkyy asiantuntijoiden työssä ennen kaikkea haluna asettua niiden rinnalle, joiden ääni jää muuten kuulematta. Se voi tarkoittaa esimerkiksi vähemmistöjen tukemista tilanteissa, joissa heidän oikeutensa jäävät yhteiskunnassa huomiotta. Arvon tulkinta ei jää teoreettiseksi, vaan kiinnittyy käytännön tilanteisiin ja siihen, millaisia haasteita oikeudenmukaisuudelle eri ympäristöissä asetetaan. Työssä tarvitaan herkkyyttä tunnistaa tilanteet, joissa epätasa-arvoa ylläpidetään, ja samalla rohkeutta pitää kiinni arvoista, vaikka ne olisivat ristiriidassa vallitsevien normien kanssa. H2 kertoo, ettei ihmisoikeustyössä ”valita kirsikoita kakun päältä”, vaan lähtökohtana on jokaisen ihmisen yhdenvertainen arvo ja oikeus.

H1 ja H4 korostavat myös inklusiivisuuden olevan olennainen osa oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännön työssä. Inklusiivisuus voidaan ymmärtää lähestymistapana, jonka tavoitteena on kunnioittaa, hyväksyä ja tukea yhteiskunnan jäsenten moninaisuutta kaikissa sen ilmenemismuodoissa (Hyödynmaa 2012, 5–6). Asiantuntijoiden työssä tämä näkyy esimerkiksi pyrkimyksenä tehdä tilaa erilaisille äänille ja kokemuksille sekä varmistaa, että työ on saavutettavaa kaikille, riippumatta taustasta tai asemasta. Näin ymmärrettynä inklusiivisuus ei ole erillinen tavoite, vaan osa sitä kokonaisuutta, jonka kautta oikeudenmukaisuuden arvo saa sisältöä ja suuntaa erilaisissa kulttuurisissa ympäristöissä. Lähetysseuran työssä inklusio näyttäytyy tasa-arvon edistämisenä, saavutettavuutena, syrjimättömyytenä ja monimuotoisuuden arvostamisena (Suomen Lähetysseura n.d.).

2.3 Vastuullisuus

Vastuullisuus – Olemme vastuussa työmme laadusta, toimintatavoistamme ja vaikuttavuudesta palvelemillemme ihmisille. Huomioimme kaikessa toimintamme vaikutukset työmme tukijoihin, yhteistyökumppaneihin ja henkilöstöön sekä ympäristöön. Olemme luotettava ja pitkäjänteinen kumppani. Toimimme läpinäkyvästi ja vastuullisesti. (Suomen Lähetysseura n.d.)

Vastuullisuus on Suomen Lähetysseuran keskeinen arvo, joka näkyy sekä työn sisällössä että sen toteuttamisen tavoissa. Käytännössä se tarkoittaa vastuun kantamista työn laadusta, toimintatavoista ja vaikuttavuudesta. Vastuullisuus ulottuu myös toiminnan laajempiin vaikutuksiin: työtä arvioidaan suhteessa sen tukijoihin, yhteistyökumppaneihin, henkilöstöön ja ympäristöön.

Haastatteluissa vastuullisuus nousi esiin laaja-alaisena ja käytännön työn eettisyyttä ohjaavana arvona. H1 korostaa, että vastuullisuus liittyy riskien arviointiin, työn pitkäkestoisuuteen ja

sihen, että työn vaikuttavuus pyritään osoittamaan avoimesti tukijoille. Tällöin vastuullisuuden arvoa ei tulkita pelkästään hallinnollisena vaatimuksena, vaan eettisesti kestävä ja perusteltuna tapana tehdä työtä. Myös H2 toteaa: ”On todella tärkeää että me pystytään osoittamaan, että se työ on ikään kuin eettisesti kestävällä pohjalla, ja että meihin voi luottaa.” Vastuullisuus liittyy läheisesti luottamukseen ja vuorovaikutukseen yhteistyökumppaneiden kanssa. H2 kertoo, ettei luottamus synny pelkällä rakenteellisella yhteistyöllä, vaan edellyttää rehellisyyttä, jatkuvaa vuoropuhelua ja keskinäistä kunnioitusta: ”Meidän tulee olla oikeasti vuorovaikutuksessa niiden ihmisten kanssa kenen kaa työskennellään. Eihän lähetystyö oo sitä, että me tullaan meidän ratkaisujen kanssa hallinnoimaan ketään.” Tähän liittyen H3 tulkitsee vastuullisuuden arvon näkyvän siinä, miten Lähetysseura siirtyy yhä enemmän kohti toimintamallia, jossa paikalliset toimijat kantavat itse vastuun työn sisällöstä ja toteutuksesta. Tämä ei tarkoita asiantuntijoiden vetäytymistä yhteistyöstä, vaan tietoista ja tavoitteellista roolinmuutosta, jossa asiantuntijat tukevat ja mahdollistavat paikallista toimijuutta.

Myös H4 tunnistaa tämän muutoksen osana vastuullisuuden arvon tulkintaa: ”Ollaan koko ajan menossa siihen suuntaan, että paikalliset ottaa sitä vastuuta itse. [...] Se toiminta tapahtuu paikallisten käsissä enemmän ja enemmän, ja tätä halutaan lisää.” Samassa yhteydessä H4 korostaa vastuullisuuden merkitsevän myös sitä, että työssä osataan huomioida erilaiset arvokäsitykset ja kulttuuriset taustat. Hänen mukaansa ei ole kyse siitä, että ulkopuolelta tuotaisiin valmiit strategiset arvot, vaan siitä, että paikallisia tuetaan löytämään ja sanoittamaan omia arvojaan, joita voidaan sovittaa yhteen Lähetysseuran arvojen kanssa: ”Se ei oo sitä et viedään vaikka tietyt strategiset arvot sinne ja käsketään ihmisten toteuttaa niitä, vaan et autetaan heitä löytää heidän omat arvot ja sovelletaan niitä meidän arvo [..]”

H2 jatkaa tätä pohdintaa toteamalla, ettei ole eettisesti kestävä viedä valmiita arvoja eri kulttuuriseen kontekstiin: ”Eihän ei oo eettisesti oikein, että me asiantuntijoina vietäis jotkut tietyt arvojen raamit sinne.” Molemmat asiantuntijat painottavat, että vastuullisuus ilmenee erityisesti siinä, miten kumppaneita kuunnellaan, heidän asiantuntemustaan kunnioitetaan ja arvoja tulkitaan yhteisessä vuorovaikutuksessa, ei ylhäältä ohjaten.

Vastuullisuus ei asiantuntijoiden kokemusten mukaan rajoitu hallinnollisiin tai muodollisiin vaatimuksiin, vaan sillä on keskeinen rooli työn eettisessä ja kulttuurisesti kestävässä toteuttamisessa. Arvo ilmenee pitkäjänteisenä sitoutumisena, luottamuksellisina kumppanuussuhteina ja haluna siirtää toiminnan omistajuus paikallisille. Vastuullisuus

rakentuu kuuntelemiselle, yhteiselle arvotyölle ja kulttuurisen asiantuntemuksen kunnioittamiselle ja ennen kaikkea yhteistyölle, joka elää paikallisissa konteksteissa.

2.4 Yhdessä tekeminen

Yhdessä tekeminen – Teemme työtämme yhdessä ja muita kuunnellen. Toimintatapamme on dialoginen. Antaudumme vuoropuheluun ja teemme kehittämistyötä yhdessä kumppaneiden, seurakuntien, vapaaehtoisten ja verrokkitoimijoiden kanssa, kotimaassa ja kansainvälisesti. Yhteistyö on luovuutemme lähde. (Suomen Lähetysseura n.d.)

Yhdessä tekeminen näyttäytyy Suomen Lähetysseuran asiantuntijoiden työssä keskeisenä arvona, joka määrittää vuorovaikutusta ja toimintatapoja eri kulttuurisissa konteksteissa. Lähetysseuran strategiassa yhdessä tekeminen korostuu vuorovaikutuksellisenä lähestymistapana, jossa yhteistyö rakentuu vastavuoroisuudelle, luottamukselle ja yhteiselle ymmärrykselle. Asiantuntijoiden mukaan tämä arvo konkretisoituu käytännön työssä siten, että toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä paikallisten kumppanien kanssa, heidän näkemyksiään kuunnellen ja kunnioittaen. Yhteistyön tavoitteena on luoda kestäviä ratkaisuja, jotka nousevat paikallisista tarpeista ja vahvistavat yhteisöjen omaa toimijuutta.

Yhdessä tekeminen ei ole itsestäänselvyys, vaan se vaatii kykyä kohdata erilaisuutta myös silloin, kun se herättää epävarmuutta. H3 kuvaa yhdessä tekemistä prosessina, joka vaatii rohkeutta ja avoimuutta:

Moniahan pelottaa aina se erilaisuus ja se on paljon helpompi työntää se erilainen pois ja jäädä vaan oman ryhmän tai ajattelun sisälle. [...] Mut se, että ihmiset tulisi yhteen ja sitä kautta näkisi toisensa ihmisinä [...] mahdollistaa kuuntelemisen ja yhteyden löytämisen ja just sellasen yhdessä tekemisen. (H3)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhdessä tekeminen edellyttää asennetta, jossa erilaisuus nähdään voimavarana. Yhdessä tekemisen arvo kietoutuu syvällisesti kulttuurisensitiivisyyteen ja haluun rakentaa keskinäistä luottamusta, vaikka lähtökohdat olisivat hyvin erilaiset. Erilaisuus näyttäytyy H3 mukaan työssä voimavarana, joka rikastaa yhdessä tekemisen arvoa. Samansuuntaisesti H4 korostaa yhdessä tekemisen arvon olevan perustavanlaatuinen osa työtä. H4 näkee yhdessä tekemisen koko työn luonnetta määrittävänä tekijänä:

Mä ajattelen, että tähän Lähetysseuran työhön on sisäänkirjoitettu se, että ei ole mitään Lähetysseuraa yksinään, että on vain Lähetysseura ja sen kumppanit, ja vaan sitten kun me tehdään yhdessä, niin sitten jos Jumala suo, niin sitten työ etenee. (H4)

Asiantuntijoiden mukaan yhdessä tekeminen ei ole vain strateginen linjaus, vaan käytännössä toteutuva arvo, joka ohjaa asiantuntijoiden työtä eri konteksteissa. Yhdessä tekeminen ei synny itsestään, vaan vaatii jatkuvaa kuuntelemista, keskinäistä luottamusta ja halua käydä merkityksellistä vuoropuhelua erilaisten ihmisten ja näkemysten välillä. Se on ennen kaikkea tapa olla läsnä ja rakentaa yhteyttä toisten kanssa.

2.4.1 Dialogisuus

Dialogisuus on keskeinen osa yhdessä tekemisen arvoa ja sen käytännön toteutumista asiantuntijoiden työssä. Dialogi ei tarkoita vain vuorovaikutusta tai mielipiteiden vaihtoa, vaan se on syvälinen ja tavoitteellinen tapa kohdata toinen ihminen. Dialogi on rakentava ja tasavertainen tapa keskustella, jossa tähdätään toisten ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen. Parhaimmillaan dialogissa syntyy ennalta-arvaamattomia oivalluksia ja uutta ajattelua. (Sitra n.d.)

Asiantuntijoiden työssä dialogisuus näkyy siinä, miten yhteistyötä tehdessä suhtaudutaan arvoihin, vakaumuksiin ja kulttuurisiin eroihin. H4:n mukaan dialogisuus on osa työn ydintä ja yhdessä tekemisen tapa: ”[...] Miten mä sovellan tota yhdessä tekemistä, niin se on ehdottomasti se dialogin ylläpitäminen [...] Mä aattelen et juuri sellanen dialogisuus itsessään on tärkeä arvo. Se pitäis olla aina tässä työssä mukana.” H4 painottaa, että dialogisuus on läsnä kaikissa työvaiheissa ja tilanteissa, ja sen tulisi näkyä sitoutumisena avoimeen ja kunnioittavaan keskusteluun. Myös H2 korostaa, että dialogisuus edellyttää todellista halua kuunnella ja ymmärtää erilaisia näkökulmia. Samalla hän muistuttaa, ettei dialogisuus ole pelkkää keskustelua, vaan siihen kuuluu olennaisesti valmius muuttaa omaa näkökulmaa, jos dialogissa syntynyt yhteinen ymmärrys sitä vaatii.

Tällainen dialogisuus on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa kohdataan vastakkaisia näkökulmia. H3 ja H4 painottavat, ettei työn tavoitteena ole yhdenmukaistaa näkemyksiä tai pakottaa yhteistyökumppania omaksumaan oma ajattelutapa, vaan mahdollistaa avoin ja rehellinen keskustelu erilaisista näkökulmista käsin. Tällöin yhdessä tekeminen ei tarkoita erilaisten mielipiteiden sivuuttamista tai vaikeiden aiheiden välttelyä, vaan sitä, että jokaisella on oikeus ilmaista oma näkemyksensä turvallisesti. H4 toteaa, että jokaisella ihmisellä on samalla myös velvollisuus kuunnella toista ja kunnioittaa hänen näkemyksiään:

Dialogissa kaikki dialogikumppanit ovat yhtä arvokkaita. Minulla on oikeus sanoa, että hei, minä uskon. En minä nyt sano, että sinä olet väärässä, kun oot eri mieltä. Niinhän dialogi ei toimi. Mutta minulla on yhtäläinen oikeus sanoa

tavallaan se minun mielipide siinä tilanteessa. Ja sitten jos ei sitä kuunnella, jos ei edes sitä mielipiteen sanomista kuunnella, niin eihän se sitten dialogia ole. (H4)

Asiantuntijoiden työssä yhdessä tekeminen ja dialogisuuden ylläpitäminen ei ole aina ristiriidatonta. Yhdessä tekemiseen liittyy tilanteita, joissa arvot tai tavoitteet eivät täysin kohtaa, tai joissa erilaiset toimintatavat haastavat totuttuja käytäntöjä. H4 mukaan tällaisissa tilanteissa tavoitteena on luoda tila, jossa erilaiset näkökulmat voivat olla olemassa rinnakkain. Tämä tarkoittaa käytännön työssä sitä, että paikallisten kumppaneiden käytäntöjä ei pyritä muokkaamaan tai arvottamaan, vaan ne tunnustetaan osaksi tiettyä kulttuurista kontekstia ja toimintaympäristöä. Myös H2 toteaa: ”Meidän täytyy ymmärtää niitä toimintaympäristöjä missä me toimitaan, ja sen pohjalta miettiä niitä asioita, eikä silleen, että on vaan yks tietty totuus, joka on täysin muuttumaton ja sitä ei voisi kyseenalaistaa ja pohtia.”

Dialoginen lähestymistapa yhdessä tekemiseen edellyttää osaamista tunnistaa ja kunnioittaa erilaisia näkemyksiä, jotka ohjaavat yhteistä työtä erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. Dialogisuus on asiantuntijoiden työssä tapa olla toisten kanssa tekemisissä tavalla, joka mahdollistaa aidon kohtaamisen myös erimielisyyksien keskellä. Tältä pohjalta dialogisuus kytkeytyy kulttuurisensitiiviseen työotteeseen, jossa erilaiset taustat ja merkitykset saavat tilaa tulla näkyväksi ja vaikuttaa yhdessä tekemiseen.

2.4.2 Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurisensitiivisyys kytkeytyy läheisesti yhdessä tekemisen arvoon ja sen soveltamiseen käytännön työssä. Kulttuurisensitiivinen työote näkyy siinä, miten asiantuntijat lähestyvät uusia tilanteita ja ihmisiä kuunnellen ja kunnioittaen. H4 kuvaa kulttuurisensitiivisyyden olevan työtä suoraan ohjaava periaate: ”Kulttuurisensitiivisyys näkyy aina työssä [...] Se on sitä, ettei syöksytä tilanteisiin omat ajatukset edellä, vähän niin kuin norsu posliinikaupassa, vaan mennään tilanteisiin kuunnellen, rauhassa skannaten, että mitä tässä tilassa oikein tapahtuu.” Kulttuurisensitiivinen työote mahdollistaa yhdessä tekemisen niin, että jokaisen osapuolen näkemyksille ja kokemuksille on tilaa.

Kulttuurisensitiivisyyden soveltaminen edellyttää herkkyyttä paikalliselle kontekstille sekä halua rakentaa yhteistä ymmärrystä kumppanin kanssa. Yhdessä tekeminen toteutuu silloin, kun jokainen osapuoli kokee tulevansa arvostetuksi omista lähtökohdistaan ja kulttuurisesta taustastaan käsin. Tämä ei tarkoita vain hienovaraisuutta uusissa tilanteissa, vaan myös aktiivista toisen kulttuurin arvostamista. H2 korostaa, että yhdessä tekeminen edellyttää kykyä tunnistaa ja validoida toisen kulttuurin hienouksia sekä nähdä erilaisuudessa piilevä rikkaus.

Kulttuurisensitiivinen työote tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa eri kulttuurien vahvuuksia ja yhdistää niistä omassa työssä toimivia piirteitä. Kun kulttuurinen sensitiivisyys on vahvaa, mahdollistuvat toisen kulttuurin arvostaminen, erojen tunnistaminen ja niiden näkyväksi tekeminen osana yhdessä tekemistä (Ks. Sagulin 2025, 17).

Yhdessä tekeminen ei ole vain tavoite, vaan kulttuurisensitiivisyyden mahdollistama käytännön toimintatapa, joka ilmenee konkreettisissa valinnoissa, kohtaamisissa ja suhteessa toisiin. Kun vuorovaikutuksessa on tilaa kuuntelemiselle, molemminpuoliselle kunnioitukselle ja toisen näkökulman arvostamiselle, rakentuu pohja tasavertaiselle ja luottamukseen perustuvalla yhteistyöllä. Tämä heijastaa Suomen Lähetysseuran strategian keskeistä arvoa yhdessä tekemisestä, jossa yhteistyö rakentuu dialogille, kunnioitukselle ja yhteiselle vastuunkannolle.

3 Yhteenveto

3.1 Johtopäätökset

Työ moninaisissa kulttuurisissa konteksteissa edellyttää asiantuntijoilta kykyä yhdistää strategisia tavoitteita, omaa arvopohjaa ja paikallisten kumppaneiden näkökulmia. Suomen Lähetysseuran asiantuntijoiden työssä tämä tarkoittaa erityisesti sitä, että Lähetysseuran strategian viralliset arvot – lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja yhdessä tekeminen – kohtaavat paikalliset todellisuudet ja kulttuuriset käytännöt. Vaikka arvot on määritelty Lähetysseuran strategiassa, niiden konkreettinen toteutuminen rakentuu aina suhteessa ympäristöön ja ihmisiin. Haastattelut antoivat mahdollisuuden tarkastella, millaisiksi nämä arvot muotoutuvat käytännössä ja millä tavoin ne näkyvät osana asiantuntijoiden arkea. Haastattelujen perusteella arvot eivät ole vain osa strategian rakennetta, vaan jatkuvasti muovautuva osa käytännön työtä, joka ohjaa sekä toimintaa että ajattelua. Haastatteluissa oli havaittavissa selkeää yksimielisyyttä siitä, että arvot ovat olennainen osa arjen työtä. Vaikka asiantuntijoiden toimintaympäristöt ja työtehtävät vaihtelivat, moni asiantuntija kuvasi arvojen merkitystä hyvin samankaltaisin sanoin.

Strategian tavoitteena on määrittää järjestön arvot ja toiminnan suunnat, mutta tutkimukseni perusteella arvojen toteutuminen ei tapahdu yksiselitteisesti strategiaa noudattamalla. Haastattelujen perusteella arvot ovat asiantuntijoiden työssä vahvasti läsnä, mutta niiden tulkinta ja soveltaminen on jatkuvaa, tilannekohtaista ja reflektiivistä. Arvot eivät näyttäyty työssä pysyvinä, muuttumattomina periaatteina, vaan ne muovautuvat vuorovaikutuksessa eri kulttuurien, tilanteiden ja ihmisten kanssa. Tämä viittaa siihen, että arvoilla on yhteinen pohja, mutta niitä tulkitaan ja sovelletaan eri tavoin käytännössä.

Kulttuurisensitiivisyys ja kumppanuuteen perustuva työote korostuivat vahvasti haastatteluissa. Arvot eivät olleet jotakin, mitä vietiin toiseen kulttuuriin ulkopuolelta, vaan ne rakentuvat yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, miten asiantuntijat pyrkivät tukemaan paikallisia yhteisöjä löytämään omat tavoitteensa ja arvonsa sen sijaan, että ne olisi määritelty valmiiksi. Vastuullisuus nähtiin ennen kaikkea vuorovaikutteisena prosessina, jossa kaikkien osapuolien ääni ja kokemukset otetaan vakavasti.

Vaikka asiantuntijat eivät käyttäneet haastatteluissa arvoista puhuttaessa täysin samoja ilmaisuja, heidän kokemuksensa olivat rinnakkaisia ja osoittivat, että arvojen soveltamisessa

on paljon jaettua ymmärrystä. Asiantuntijat kuvasivat arvoja osana työnsä perustaa, mutta toivat esiin myös sen, että arvojen toteuttaminen vaatii joustavuutta, kulttuurista herkkyyttä ja kykyä toimia epävarmuuden keskellä. Arvot eivät ohjaa työtä ylhäältä käsin, vaan asettuvat osaksi asiantuntijoiden omaa harkintaa ja eettistä pohdintaa. Tältä pohjalta arvojen merkitys työssä näyttäytyy ennen kaikkea yhteisenä suuntana, mutta niiden tulkinta ja soveltaminen vaihtelee tilanteen mukaan.

Haastattelujen perusteella arvojen soveltaminen ei rajoitu vain strategisten tavoitteiden tasolle, vaan ne tulevat näkyväksi myös arjen pienissä teoissa ja kohtaamisissa. Yksi asiantuntija kuvasi lähimmäisenrakkautta pysähtymisenä ja kuuntelemisena, toinen puolestaan koki oikeudenmukaisuuden toteutuvan konkreettisesti siinä, että kaikilla oli tilaa ja mahdollisuus osallistua. Tällaiset esimerkit osoittavat, että arvot eivät elä vain puheessa tai strategiassa, vaan ne ovat osa jokapäiväistä toimintaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että arvojen merkitys Suomen Lähetysseuran asiantuntijatyössä on moniulotteinen. Arvot ovat yhteinen perusta, jonka pohjalta työtä tehdään, mutta niitä tulkitaan ja sovelletaan jatkuvasti vuorovaikutuksessa kulttuurien, tilanteiden ja ihmisten kanssa. Arvot ohjaavat, tukevat ja haastavat – ja juuri siksi niillä on keskeinen rooli työssä.

3.2 Tulevaisuus ja soveltaminen

Tämä tutkimus osoittaa, että vakaumuksellisen työn arvot eivät ole muuttumattomia periaatteita, vaan ne saavat merkityksensä käytännön soveltamisessa ja vuorovaikutuksessa eri kulttuurien kanssa. Arvot muotoutuvat työn arjessa ja konkretisoituvat valinnoissa, kohtaamisissa ja neuvotteluissa. Koska työympäristöt muuttuvat jatkuvasti ja kulttuurienväliset yhteistyösuhteet elävät ajassa, aihe tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

Jatkotutkimuksen näkökulmasta olisi kiinnostavaa selvittää, miten arvojen soveltaminen rakentuu pidempien työsuhteiden aikana tai silloin, kun toimintaympäristö muuttuu äkillisesti. Erityisen kiinnostavaa olisi tarkastella arvojen tulkintaa esimerkiksi asiantuntijoiden uran eri vaiheissa ja tutkia, miten työkokemus vaikuttaa arvojen soveltamiseen. Toinen mahdollinen suunta olisi tarkastella kumppanien näkökulmia: miten he kokevat yhteistyön ja arvojen kohtaamisen suomalaisen järjestön kanssa. Näin olisi mahdollista hahmottaa ja jäsentää arvojen vuorovaikutteista rakentumista yli kulttuurirajojen.

Arvojen tutkiminen vakaumuksellisessa työssä ei ole vain ajankohtaista, vaan myös olennaista, jos halutaan ymmärtää, miten yhteistyötä voidaan rakentaa eri maailmojen kohdatessa.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Haastattelu 1, 10.3.2025. Haastattelija Milma Kauppinen. Tekijän hallussa.
 Haastattelu 2, 11.3.2025. Haastattelija Milma Kauppinen. Tekijän hallussa.
 Haastattelu 3, 12.3.2025. Haastattelija Milma Kauppinen. Tekijän hallussa.
 Haastattelu 4, 14.3.2025. Haastattelija Milma Kauppinen. Tekijän hallussa.

Suomen Lähetysseura. n.d. Suomen Lähetysseuran strategia 2023–2028.
<https://felm.suomenlahetusseura.fi/wp-content/uploads/2023/07/suomen-lahetusseuran-strategia-20232028.pdf>

Tutkimuskirjallisuus

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Arthur, Eddie. 2013. Missio Dei and the Mission of the Church. *Wycliffe Global Alliance* 6.
<https://wcportal.org/wp-content/uploads/2022/01/3MISS301Mag3.pdf>

Heikkilä, Ida Ulrica. 2018. The World Council of Churches' Mission Statement 'Together Towards Life': Mission, Evangelism and Missio Dei. *European journal of theology* 27(1): 78–88 <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/a3d51f21-2926-43a3-8b1c-4bd748ea8d97/content>

Hyödynmaa, Essi. 2012. *Inklusiivinen monikulttuurinen koulu – maahanmuuttajataustaisten opettajien käsityksiä monikulttuurisuudesta*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83808/gradu06108.pdf?sequence=1>

Jalagin, Seija, Olli Löytty ja Markku Salakka. 2010. *Kaikille kansoille – Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jokinen, Arja. 2021. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 22.2.2025.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Kaskinen, Martta. 2020. Hyväntekeväisyys ja kolonialismin taakka. *AntroBlogi* (blogi) 4.2.2020. Viitattu 10.5.2025. <https://antroblogi.fi/2020/02/white-savior-kolonialismin-taakka/>

Kivinen, Jukka. 2020. *Missio Dei Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetysjärjestöjen tekemissä sopimuksissa ulkomaisten yhteistyökirkkojensa kanssa*. Ekumeniikan pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/c65eb08a-cdc7-40fe-9cca-d238f2bf0881/content>

Mahali, Faustin Leonard. 2019. An impact of Lutheran theology on the formation of the church and society in Tanzania. *Dialog* 58: 123–130.
<https://doi.org/10.1111/dial.12470>

- Matsumoto, David. 2007. Culture, Context and Behaviour. *Journal of Personality* 75(6) <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2007.00476.x>
- Pauha, Teemu ja Tuomas Martikainen. 2023. Arvio maahanmuuttotaustaisen väestön uskonnollisesta jakaumasta Suomessa vuosina 1990–2019. *Teologinen aikakauskirja* 127(1): 3–23. <https://journal.fi/tatt/article/view/138184/86115>
- Pessi, Anne Birgitta, Ville Pitkänen, Jussi Westinen ja Henrietta Grönlund. 2018. *Pyhyiden ytimessä – Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta*. Helsinki: e2 Tutkimus ja Suomen Kulttuurirahasto.
- Raamattu. 1992. *Matt. 5–7*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Pipliaseura.
- Saaranen-Kauppinen, Anita ja Anna Puusniekka. 2006. Tutkijan asema. Teoksessa *Menetelmäopetuksen tietovaranto*, toimittaneet Anita Saaranen-Kauppinen ja Anna Puusniekka. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 19.4.2025. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html
- Sagulin, Niina. 2025. *Yhdessä eteenpäin. Kohti kulttuurisensitiivistä työtettä*. Kasvatusalan opinnäytetyö. Turku: Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/881105/Sagulin_Niina.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Salo, Inka. 2016. *Seurakunta kulttuurienvälisen kohtaamisen mahdollistajana*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-Ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117769/Salo_Inka_HELSENKI.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suhonen, Pertti. 1988. *Suomalaisten arvot ja politiikka*. Helsinki: WSOY.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105303/C41_9789524932479-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vähäkangas, Auli. 2008. Kansainvälisen diakonian ydinsisältö. *Diakonian tutkimus* 2. 180–186. <https://journal.fi/dt/issue/view/7863/1292>

Verkkolähteet

- Euroopan parlamentti ja neuvosto. 2016. *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta*. Annettu Helsingissä 27.4.2016. Viitattu 10.4.2025. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>
- Diakonia*. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. Viitattu 30.5.2025. <https://evl.fi/sanasto/diakonia/>

- Jumalan valtakunta*. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. Viitattu 20.4.2025.
<https://evl.fi/sanasto/jumalan-valtakunta/>
- Kansainvälinen lähetys ja diakonia*. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. Viitattu 17.4.2025. <https://evl.fi/tietoa-meista/maailmalla/kansainvalinen-lahetystyo-ja-diakonia/kysymyksia-lahetystyosta/>
- Kirkkohallitus. 2023. *Yhteinen todistus 2023*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 138. Viitattu 10.4.2025. https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/05/Yhteinen-todistus-2023_kaksikielinen.pdf
- Kirkon sanasto*. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. Viitattu 10.4.2025.
<https://evl.fi/tutki-uskoa/sanasto/>
- Lähetystyö*. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. n.d. Viitattu 17.4.2025.
<https://evl.fi/tietoa-meista/maailmalla/kansainvalinen-lahetystyo-ja-diakonia/kysymyksia-lahetystyosta/>
- Sitra. n.d. *Tulevaisuussanasto: Dialogi*. Viitattu 4.5.2025.
<https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/dialogi/>
- Strategia ja arvot*. Suomen Lähetysseura. n.d. Viitattu 13.4.2025.
<https://felm.suomenlahetysseura.fi/suomen-lahetysseura/kuinka-toimimme/strategia-ja-arvot/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. *Kulttuurisensitiivinen työote*. Julkaistu 11.7.2024. Viitattu 8.4.2025. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Miten olet päätynyt työskentelemään Suomen Lähetysseuraan?

Millainen työnkuvasi on pääpiirteittäin?

Millaisissa erilaisissa työympäristöissä olet työskennellyt?

Onko sinulla joitain arvoja, joiden mukaan teet töitä? Jos kyllä, mitä ne ovat? Miten nämä arvot näkyvät työssäsi?

Ovatko arvosi muuttuneet tai kehittyneet työkokemuksesi kautta? Jos kyllä, niin miten?

Suomen lähetysseuran visio on "Usko, Toivo ja rakkaus vahvistuvat maailmassa." Miten itse ymmärrät tämän vision?

Tulevatko Suomen Lähetysseuran arvot - lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja yhdessä tekeminen - työssäsi esille? Jos kyllä, niin miten?

Miten tulkitset tai ymmärrät Suomen Lähetysseuran arvoja? Onko jokin näistä arvoista korostunut erityisesti työssäsi? Jos kyllä, niin miten ja miksi?

Koetko että arvot saavat uusia ja erilaisia merkityksiä erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa? Jos kyllä, niin miksi ja millä tavalla?

Oletko kohdannut haasteita tai ristiriitoja arvojen ja paikallisen kulttuurin välillä? Jos kyllä, miten näiden haasteiden kanssa on edetty?

Miten arvoja voidaan välittää ja soveltaa kunnioittavasti eri kulttuureissa